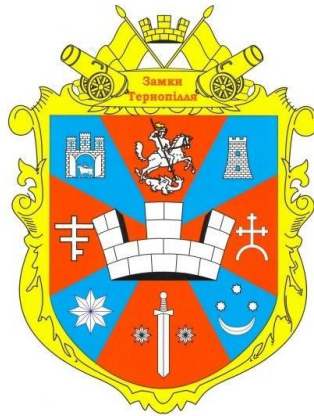

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Національний заповідник «Замки Тернопілля»**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

№12/2022

Збараж - 2022

Збірник містить матеріали наукових конференцій, проведених Національним заповідником «Замки Тернопілля» в 2022 році, а саме:

Наукова конференція «Археологічні дослідження Тернопільщини: здобутки та перспективи» (28 квітня 2022 р.);

Наукова конференція «Збереження історико-культурних пам'яток України в умовах воєнного стану» (31 травня 2022 р.);

Наукова конференція «Замки Тернопільщини: до проблеми реставрації, пристосування та збереження» (22 вересня 2022 р.);

Науково-практична конференція «Князі Вишневецькі. Спадщина роду» (7 жовтня 2022 р.);

Науково-практична конференція «Консервація та реставрація як основні етапи в організації зберігання музейних експонатів» (20 жовтня 2022 р.);

Наукова конференція «Чортків крізь призму століть» (24 листопада 2022 р.).

Видання розраховане для істориків, культурологів, фахівців з охорони пам'яток культурної спадщини, музейних працівників, викладачів, студентів, та всіх, хто цікавиться історією рідного краю.

Рецензенти:

Степан Павлюк	доктор історичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту Народознавства НАН України
Микола Бармак	доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук ТНПУ ім. В. Гнатюка

Редакційна колегія:

Анатолій Маціпура	генеральний директор НЗ «Замки Тернопілля»
Олег Заліщук	заслужений архітектор України, лауреат державної премії України в галузі архітектури, головний архітектор НЗ «Замки Тернопілля»
Володимир Місько	кандидат історичних наук, доцент, декан історичного факультету ТНПУ ім. В. Гнатюка
Тетяна Думська	заступниця генерального директора з наукової і культурно-просвітницької роботи НЗ «Замки Тернопілля»
Богдан Строць	кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу регіональної археології Державного підприємства «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України
Марина Ягодінська	кандидат історичних наук, директор Тернопільського обласного центру охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини
Любов Шиян	кандидат історичних наук, наукова співробітниця НЗ «Замки Тернопілля»
Зоряна Мазуранчик	завідувачка сектору промоції та комунікації НЗ «Замки Тернопілля»
Наталія Марціяш Дир	молодша наукова співробітниця НЗ «Замки Тернопілля»

*Рекомендовано до друку
Вченою Радою Національного заповідника «Замки Тернопілля»
Протокол №10 від 6 грудня 2022 р.*

духовним розвитком народу і його культури. Це матеріал дуже складний, виявляє наверхування й гущі різних діб, відбиває суспільні і політичні переміни та чергування культурних впливів, що полишило виразні сліди у змісті і формі творів усної словесності. Інколи правда й вимисел так уміло переплітаються, що важко відрізнити одне від одного.[3]

Звісно, висвітлити всі моменти, деталі та явища, а також хід та перебіг історичних подій та характер постатей лише за фольклором чи творами класиків просто не можливо. В даній статті на основі певного періоду життя Дмитра та Яреми Вишневецьких було досліджено перекази та легенди й співставлено з фактами, що в результаті дало повноцінну картину «провідних акторів». І якщо Дмитро виступає, як оспіваний герой то Ярема для істориків був досить неоднозначною й змінною постаттю.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. URL:<http://haidamaka.org.ua/0074.html>
2. URL:https://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65625a2ac78a5d43a88421206d37_0.html
3. URL:https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/12/Rodyna_Kolessiv_Kolessa_F_Sproba_periodyzaciyi_2013.pf
4. Гончаренко О. Співвідношення історичної і художньої правди в козацькому пісенному фольклорі Наддніпрянщини URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268532315.pdf>
5. Д-р Любомир Р. Винар. Князь Дмитро Вишневецький. Мюнхен 1964 р.
6. Мороз В. Ярема Вишневецький – ворог православ'я чи православний меценат https://risu.ua/yarema-vishneveckiy-vorog-pravoslav-ya-chi-pravoslavniy-mecenat_n28212
7. Музиченко Ярослава. Кого зрадив Ярема? URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/1325/163/46742>
8. Рибак І. Д. Вишневецький: проблеми діяльності та роль в історії України URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/55331/13Rybak.pdf?sequence1>
9. Романцова Н. Постать князя Д.Вишневецького у науковій спадщині М.Грушевського URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Romantsova_Natalia/Postat_kniazia_D_Vyshnevetskoho_u_naukovii_spadshyni_M_Hrushevskoho.pdf?
10. Там само.
11. Рудницький Юрій, Міфи Яреми Вишневецького. Князь - такий же "наш", як і Хмельницький. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/10/18/566/>
12. Ярема Вишневецький – ворог, так нам подали цього магната. А що і як було насправді? URL: <http://vyshnivetska-gromada.gov.ua>
13. Рудницький Ю. Єремія Вишневецький: спроба реабілітації URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/ukraina-incognita/ieremiya-vishneveckiy-sproba-reabilitaciyi>

Ігор Западенко
сmt. Меджибіж

ПАНЕГІРИК СЕНЯВСЬКИМ У ВІРШОВАНОМУ ГЕРБОВНИКУ БАРТОША ПАПРОЦЬКОГО «PANOSZA» (1575 Р.)

Анотація: У статті публікується український переклад присвяти роду Сенявських гербу Леліва з віршованого гербовника Бартоша Папроцького «Panosza», який видано друком у Кракові у 1575 р. Крім тексту, який вперше публікується українською мовою, подається стислий аналіз літературних особливостей цього зразка польської поезії часів Ренесансу. Наводяться початкові

підсумки біографічних пошуків щодо персон з меджибізького військового почту Сенявських.

Ключові слова: Сенявські, Леліва, герб, Меджибіж, гетьман, спадкоємці і соратники, Папроцький, *Ranosza*.

Віршований гербовник Бартоша Папроцького «*Ranosza*» [Paprocki, 1575] досить давно серед українських, а тим більше серед польських дослідників. Однак, зацікавлений український читач у поширених публікаціях може знайти лише коротку згадку про цей зразок ренесансної літератури та книговидавництва Речі Посполитої. А, оскільки у книжці йдеться про давні терени України (фактично про все Правобережжя) і про осіб, які впливали на політику, економіку, урбаністику наших земель, то локальні історики і краєзнавці вельми зацікавлені у глибшому знайомстві з текстом книжки Бартоша Папроцького. А для того – подолати особливості архаїчної польщизни XVI століття, високого та водночас наївного поетичного стилю та незвичного для ока сучасного читача шрифту – готичної латинки.

Текст віршованого гербовника Папроцького приніс справжню несподіванку для дослідників історії міста Меджибожа та пов'язаної з ним історії роду Сенявських, починаючи з коронного гетьмана Миколая Сенявського. Нагадаємо, що у 1540 р. він придбав Меджибізьку волость у власність, і з того часу Меджибіж майже на 200 років увійшов до величезних маєтків Сенявських, аж до вигасання роду у XVIII ст. Не оминув автор «Паноші» й вшанування Костянтина Вишневецького гербу Корибут.

Насамперед – коротко про книжку Бартоша Папроцького в цілому. Її повна назва:

«Pánoszá. Tho iest Wysławienie pánow y paniąk ziem Ruskich y Podolskich z męsthwá y obyczáiw y z inszych spraw poczcíwých ktoremi oni porownáli z onymi Greckiemí y Troiáńskiemí męžmi tákże thež mądreml Rzymskiemí y inszych państw rozmáitých Ricerzmi z Oratory y Philozophy osmią wirszow tylko co przednieysze osoby opisáne.

Masz thež Krole Polskie zmárte Woiewody Wołoskie sąsiády przyległe insze Krole Rzymskie y inszych narodow Hetmány ich spráwne z rozmáitemi spráwámí ich krotce opisáno» [Paprocki 1575, s. kt].

«Паноша, себто Прославлення панів і паничів земель Руських і Подільських, які мужністю, звичаями та іншими справами поштивими зрівняли з тими Грецькими і Троянськими мужами, також з мудрими Римськими та інших розмаїтих держав Лицарями, з Ораторами та Філософами; у восьмивіршах згаданих вище осіб описано.

Маєш теж Королів Польських померлих, Воевод Італійських сусідів прилеглих, інших Королів Римських та інших народів Гетьманів їхніх вправних з різноманітними справами їхніми коротко описаних» (тут і далі – переклад автора).

Цей твір є першою опублікованою (у 1575 р.) книжкою Бартоша Папроцького (бл. 1543 – 1614) – шляхтича, генеалoga і хроніста. Наступними його творами були «Гніздо цноти» (1578), «Герби лицарства польського» (1584) та ін. Титульну назву книжки «*Ranosza*» зазвичай пояснюють як «нижчий шляхтич залежний від вищого» (тобто лат. *cliens*), «помічник лицаря» (лат. *domicellus*). Низьке порівняно з лицарем становище паноші ілюструється прислів'ям «*Lepszy rycerz niż ranosza*». Однак, «Словник польської мови XVI століття» подає поряд зі щойно згаданим також інше, протилежне значення слова *ranosza*: людина високого

стану, і наводить в якості ілюстрації примовку «*Rzadki pánoszá bez iedwabíow, bez poszostnych koni, bez kilánaście páchołkow*» [Słownik Polszczyzny, s. 174] – «*Мало який паноша без шовкового вбрання, без шістки коней, без кільканадцяти пахолків*». На думку автора, Бартош Папроцький міг вкладати у назву своєї книжки як один, так і другий сенс. Залишимо це питання знавцям мови та літератури.

Також зауважимо, що, перекладаючи вірші Папроцького з польської на українську, автор цієї статті застосував не дослівний підрядковий переклад, а відтворює римований текст не відступаючи від змісту оригіналу, але із більш звичною нам благозвучною ритмікою. Недосконалість віршованого розміру, які компенсуються «зайвими» словами, численні тавтології, надуживання гучними словами «мужність», «вічна слава», інші кострубатості твору є звичайними для деяких творів XVI ст., де героїчний або моралізаторський зміст має перевагу над гармонійною словесною формою. Порівнюючи патетичні, але досить дисгармонійні вірші Папроцького з творами Рея і Кохановського, мимоволі замислюємося: чи може «*Ranosza*» бути названа поезією ренесансної школи. На наш погляд, тут доречною є характеристика, яку Януш Пельц дав іншому поетові того часу: «*Загалом ці твори своєю поетичною майстерністю не дорівнювали латинським панегірикам, які писалися у той самий час Крицьким і Дантишком. І завдання писати польською було більш складне, і митець був не того рівня*» [Pelc, s. 484].

Точно кажучи, «*Ranosza*» Папроцького й геральдичним твором не є. В ній подано графічні зображення гербів шляхтичів, які супроводжено поіменними пафосними поетичними присвятами, де адресатів Папроцький порівнює з героями давньої історії та міфології. До речі, далеко не всі персональні присвяти супроводжено зображеннями гербів – чимало геральдичних ілюстрацій Папроцьким пропущено.

Воєводству Подільському присвячено другу частину книги, яку розпочинають рисунок та віршована присвята гербу родини Сенявських, котру Папроцький тим самим ставить на місце найславнішої і найвпливовішої у Подільському воєводстві: «»

На герб Леліва Їх милостей панів Сенявських.
Має здавна міць той клейнод святий,
Котрий з неба чесним людям за герб знятий,
Бо світлі справи усякі в тім домі бувають,
Де єдино цей славний клейнод за Герб мають.
Як же в тім славнім домі, Сенявських родинній оселі,
Справи робляться добрі, і люди поштиві й веселі.
Тут є розум, любов Посполитої Речі
У невпинній турботі Сенявських, скажу вам до речі.

Одразу за присвятою Леліві, гербу Сенявських, йде невелика поема, що уславлює як братів Сенявських, синів на той час вже спочилого «великого гетьмана Миколая», так і найвидатніших шляхтичів, що були у них на службі. Її жанр (втім, як і всіх інших поезій книжки «*Ranosza*») можна однозначно вважати *панегіриком*, тобто похвальною промовою на честь певної персони, міста, спільноти – у цьому разі роду.

Ясновельможним
панам, панам Ієронімові

**Каишеляну
Кам'янецькому,
Галицькому,
Коломийському Старості,
Миколаю Гетьману
Польному, Стрийському
Старості, Рафалові, Янові
Сенявським, Воєводичам
Руським etc., мені у всьому
милостивим панам.**

*Вам, вельможні панове, бажаючи добра всього,
Прошу найперше здоров'я у Бога святого,
А за тим я бажаю вам слави навечно,
Як у всьому слуга ваш правдивий і вірний.
Я, як свідок вельможності вашого дому,
Зібрав гроно мужів славних у краї тому,
Котре, прошу, щоб ви у цих книгах прийняли,
Хоча й знаю: чесноти вони через вас перейняли.
Взяли всі вони вдосталь науки такої,
Що від слави Гетьманської йде неземної
Батька вашого Воєводи Руського,
Славнішого й мужнішого за Сципіона Римського.
Щасливіший він був за Клеобіса й Тита,
І про це нам засвідчить все наше століття.
Ви ж бо діти його, і ні в чому не гірші,
Слави вічної за Темістокля гідніші.
Його мужність при вас, його справа ціла,
Милість Божя і людська також чимала.
Батьків уряд я вам довіряю в Подоллі,
Адже вправність і мужність явили ви в полі,
Коли хитрих Татарів завжди мужньо били,
Також військо Московське потужно громили.
Знають Турки, Угорці, Волохи міць ваших рук,
Бо не раз від Сенявських зазнали тут мук.
Має Річ Посполита вас на користь собі,
За це дяка на небі, вічний Боже, тобі,
Що єдиний отець породив такі діти,
Котрим цар Македонський бажав би радіти,
Здивувався б шляхетству, якби нині жив,
Бо ви рівні у всьому до Афінських мужів.
Ті б позаздрили щастю Подільського країю,
Якби чули від когось про ваші звичаї.
Бо не з іншого, саме із вашого дому
Вийшли четверо, гідних Гетьманства при тому.
І чи того не слід нам усім пам'ятати,
Яке Лицарство мужнє там вміють навчати.
Чути вереск поганів з пекельних глибин
На хороброго Претвича, котрий їх полонив.
Нині землі Подільські без нього сумують,*

Бо поганські загони тут знову лютують.
Ця Колегія славу навік заслужила,
Бо Магістрів потужних у собі зростила.
Ось вони, що зажили теж вічної шани,
Приклад мужній, відважний усім показали:
Скарбки, котрі до цісарів грізно казали,
Вічну славу для Польщі своєї плекали,
Адже теж у Сенявських в науці пробули,
Дар шляхетності й мужності разом здобули.
І Білецький великий, і Вільчеки славні,
І Гославський з Пилявським, ці ротмістри вправні,
Мужній Гринько Воронич та інших ще сила,
Котрих з Децієм можу рівняти я сміло.
Далі прошу до себе це гроно презнатне
Через ваше правління тут вельми порядне.
З пелюшок кожен з вас був научений того,
Щоб неушкодженим зберегти війська свого.
Та не втекло від вас враже військо,
Бог руками вашими мстив йому за злодійство.
До Воеводи уклінно прийдіть
І славні справи йому розкажіть.
Не забувайте, як він поган бив,
Як Сокіл Голубів до падіння гонив.
І в той час, коли як Галки на засіяному полі
Оточили Меджибіж, щоб взяти в неволю,
Вже поганські пащеки з ненавистю кричали,
Думаючи, що над обложеними перевагу узяли.
Але їх відігнали ваші руки мужні,
Відчули вас поганці на собі потужно.
В чому є свідки мені у тій свиті,
Якими спільно з вами вороги були биті.
Дай Боже вам щастя усякого з неба,
До всіх добрих справ, якщо буде потреба.
Я ж у тім богомолець і слуга ваш примірний,
Благородні панове, – і знайте, що вірний.

У наш час такі вірші сприймалися б суспільством з іронією. Однак в епоху, коли жив Бартош Папроцький, подібні панегірики були повноправним жанром літератури, гіперболізовано похвальні твори писали та видавали й інші, більш майстерні автори. Для нас же більш важливими є певні історичні деталі цього тексту попри те, що він не є у прямому сенсі історичним.

Насамперед, впадає у вічі те чільне місце у магнатській ієрархії Поділля, на яке підносить Папроцький родину Сенявських, подаючи присвячений їй текст на початку розділу Подільського воєводства. Зауважимо, що першу розлогу персональну присвяту, якою відкривається «*Ranosza*», адресовано Миколаю Мелецькому, який обійняв уряд Подільського воєводи з 1569 р. Проте, Мелецький, який мало чим поступався Сенявському урядами та політичною вагою, не мав синів, тому й у книжці Папроцького на прізвище Мелецьких не припало такої кількості дифірамбів, скільки отримала родина Сенявських. Крім наведеного вище

родинного панегірика, окремі похвальні восьмивірші отримали сини Миколая Сенявського Ієронім, каштелян Кам'янецький (названий Ярошем) і Рафал, що мешкав у Меджибожі, а також його небожі з воєводства Руського Ян Сенявський, воєводич Львівський, Марцін Сенявський, підкоморій Сяноцький і Прокоп Сенявський.

Становить прямий історичний інтерес наведений Папроцьким перелік «презнатного грона» (в оригіналі польськ. *orszak tak zasny*) осіб, котрі несли військову службу біля синів покійного гетьмана Миколая Сенявського.

Найвідомішим серед них є прізвище *Претвич* – очевидно, що йдеться про Якуба Претвича (1546-1613) Теревовельського (*Jakób* або *Jakub Pretwicz*, також *Jacobo Prethphicz, trembovliensi*) [Akta, s. 12], сина ще більш відомого ротмістра Бернарда Претвича. Претвича-батька називали «муром Поділля, жахом татар» (*lat. Murus Podoliae, Terror Tartarorum*) за те, що не тільки здійснював контрнапади, але й грабував (!) тих, для кого грабунок був одвічною професією. За це, за ультимативною скаргою султана Сулеймана I королю Сигізмундові II Августу був викликаний на суд Сейму, з якого повернувся героєм, а не злочинцем [Lubomirski]. Мав уряд Барського старости, а з 1552 р. – Теревовельського, який передав сину Якову. Якуб Претвич, втім, мешкав у Шаравці (сучас. Шарівка), де відбудував замок та оборонну церкву, у крипті якої й був похований.

Про *Скарбків* (польськ. *Skárbkowie co s Cesárzmi surowie mawiáli*) інформації обмаль. Точніше ідентифікувати Скарбків допомагає постанова Галицького сеймика від 28 липня 1575 р. [Akta, s. 4], де серед шляхтичів, що підписали документ слідом за Ієронімом Сенявським, серед інших є Рафал Скарбек і Ян Скарбек (без зазначення їхніх урядів або місцевості). В гербовнику Несецького без зазначення років на період Миколая Сенявського та його синів також припадають покоління Скарбків, де чередуються імена Рафал і Ян [Niesiecki T. 8, s. 376], звідки зрозуміло, що найвірогідніше йдеться про батька та сина.

Прізвище *Білецького* Папроцький згадує тут лише одноразово. Прізвище серед шляхти доволі поширене. Очевидно лише, що це не той драматично-негативний титульний герой поеми Юліуша Словацького, який спадає на думку одразу. Пошуки більш розгорнутих відомостей про цього соратника Сенявських триватимуть.

Ідентифікувати *Вільчеків* (польськ. *Wilczkowie*) можливо за гербовником Несецького, який у період написання творів Папроцького згадує таких чотирьох братів: Марціна, войського Львівського, Миколая, Яна і Павла – «чоловіка лицарського та побожності великої» [Niesiecki T. 9, s. 332-333].

Ротмістру Гославському Папроцький присвятив окремий восьмивірш [Paprocki, s. Y4v], але, крім порівняння його чеснот з Геркулесом, не подав ані імені, ані герба. У промові Бернарда Претвича на згаданому вище Сеймі 1550 р. він згадує *Адама Гославського* серед учасників своїх походів проти татар [Lubomirski, s. 53]. Біографічний словник «*Obraz wieku panowania Augusta III*» подає статтю про Адама Окшица Гославського з Бебеліна, *аріанина* – а «аріанами» подекуди у давній літературі називали Миколая Сенявського та його синів, хоча ці два покоління роду були за віровизнанням кальвіністами. Про нього сказано, що «служив він перед тим у війську і був ротмістром» [Siarczyński, s. 152]. В подальшому ж був активним діячем протестантизму, «ректором школи і збору». Подальша релігійно-полемічна діяльність екс-ротмістра Гославського висвітлена набагато детальніше [Kossowski], аніж його військова служба.

Також непросто знайти конкретну інформацію про ротмістра *Пилявського*, оскільки від XV до XVII ст., в тому числі на Поділлі, у доступних джерелах згадано кількох шляхтичів, зокрема ротмістрів, з таким прізвищем як уродженим, так і набутих. Певний додатковий натяк подає сам Папроцький, який перед згаданим вище восьмивіршем на честь ротмістра Гославського подав восьмирядкову присвяту *Пилявському підчашому*, також без зображення герба, де *Пилявський* вочевидь є прізвищем, а не урядом. Гербовник Несецького приписує йому герб *Ostoja* [Niesiecki T. 7, s. 305]. Натомість, іменує його *Podczaszy alias Pilawski Jan herbu Nałęcz* [Wittyg, 12].

Останнім серед почту славних соратників братів Сенявських згадується *Rinko Woronicz* (польськ.) В історичних документах ранньомодерного часу є випадки, що у формі *Rinko* або *Rinek* записані чоловіки на ім'я Гринько (польськ. *Hryńko*) [див., напр., Pułaski, s. 57]. «Мужній Гринько Воронич», зважаючи на ім'я, найімовірніше русинського походження. «Словник географічний Королівства Польського ...» згадує, що у 1545 р. Грицьку Вороничу належало село Шумське поблизу Житомира [Słownik Geograficzny, s. 78]. У гербовнику Несецького у близькому часі на Житомирщині згадується *Hrehory Woronicz* [Niesiecki T. 9, s. 427] – не виключено, що йдеться про ту ж людину. Написання імені (*Rinko*, *Hryńko* або *Hrehory* замість *Grzegorz*) свідчить, що цей соратник Сенявських був русином.

Навіть таке коротке і не вичерпне біографічне та геральдичне дослідження почту військовиків з подільського оточення двох поколінь роду Сенявських свідчить, що й поетичні твори містять значущу інформацію для істориків і краєзнавців. Зокрема, бачимо, що у другій пол. XVI ст. для оточення Сенявських характерними рисами є інтернаціональний склад і протестантизм (віровизнання роду Сенявських у той самий час).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego w dalszym ciągu Wydawnictwa fundacyi Al. hr. Stadnickiego. Ogłaszane przez Towarzystwo Naukowe we Lwowie. T. 24. Lauda sejmikowe halickie 1575-1695. // Lwów: Towarzystwo naukowe, 1931.
2. Kossowski A. Ze studiów nad polemiką religijną XVII w. : polemiki Adama Gosławskiego / Aleksander Kossowski. // Roczniki Humanistyczne. – T. 8. – Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1959. – s.173-214.
3. Lubomirski J. T. Bernard Pretwicz i jego apologia na sejmie 1550 r. / Jan Tadeusz Lubomirski. // Biblioteka Warszawska. – T. 3. – Warszawa: Ks. Gebethnera i Wolffa, 1866. – s. 44-59.
4. Niesiecki K. Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami... – T. 7. / Niesiecki Kasper. // Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1841.
5. Niesiecki K. Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami... – T. 8. / Niesiecki Kasper. // Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1841.
6. Niesiecki K. Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami... – T. 9. / Niesiecki Kasper. // Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1842.
7. Paprocki B. Panosza. Tho iest wysławienie panow y paniąt ziem ruskich y podolskich, z męsthwa [...] y z inszych spraw pocziwych ktoremi oni porownali z [...] greckimi y troiańskimi mężami [...] Masz theż krole polskie, zmarłe woiewody wołoskie [...] insze krole rzymskie [...] opisane / Bartosz Paprocki. – Kraków: Maciej Wirzbięta, 1575.
8. Paprocki B. Panosza. Tho iest wysławienie panow y paniąt ziem ruskich y podolskich, z męsthwa [...] y z inszych spraw pocziwych ktoremi oni porownali z [...] greckimi y troiańskimi mężami [...] [Електронний ресурс] / Bartosz Paprocki. // Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/show-content/publication/edition/446413>.
9. Pelc J. Z dziejów literatury Renesansu w Polsce. / Janusz Pelc. // Polska w epoce Odrodzenia : państwo – społeczeństwo – kultura. – Warszawa: Wiedza Powszechna, 1986.
10. Pułaski K. Szkice i poszukiwania historyczne. – Tom 3. / Kazimierz Pułaski. – Kraków: Spółka Wydawnicza Polska, 1906.

11. Siarczyński F. Obraz wieku panowania Zygmunta III. Króla Polskiego i Szwedzkiego: zawierający opis osób żyjących pod jego panowaniem, znamienitych przez swe czyny pokoju i wojny, cnoty lub występki dzieła piśmienne, zasługi użyteczne i cele sztuki. – T. 1 / Franciszek Siarczyński. – Lwów: Schnayder, 1828.
12. Słownik polszczyzny XVI wieku. Tom XXIII. / red. Maria Mayenowa. – Warszawa: PAN, Instytut badań literackich, 1995.
13. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – T. 12: [Szlurpkiszki – Warłynka] / Red.: Chlebowski Bronisław, Sulimierski Filip, Walewski Władysław. – Warszawa, 1892.
14. Wittyg W. Wypisy heraldyczne z ksiąg poborowych województwa podolskiego z lat 1563-1565 / Wiktor Wittyg. // Kraków, 1908.

**Ганна Кіщенко
снт. Вишневець**

ТЕАТРАЛЬНА ЗАЛА ВИШНЕВЕЦЬКОГО ПАЛАЦУ

Палац князів Вишневецьких – пам'ятка архітектури та містобудування національного значення, входить в структуру Національного заповідника «Замки Тернопілля» і є одним із найкрасивіших та найбільш збережених його об'єктів. Від початку діяльності Вишневецького палацово-паркового комплексу як частини Національного заповідника «Замки Тернопілля» було проведено цілий ряд робіт по збереженню та відтворенню усього найбільш цінного, що притаманне саме цій пам'ятці. Найперше, це у 2006 році Львівським інститутом «Укрзахідпроектреставрація» було узгоджено концепцію розвитку та проект реставраційних робіт. Згідно проекту, в палаці відтворюються планування та інтер'єри XVIII століття, які були втрачені під час буремних подій другої половини XIX – XX ст. В літературі XIX – початку XX ст. до інтер'єрів Вишневецького палацу зверталися такі польські, українські, російські дослідники як В. Томкевич, Г. Стецький, О. Пшездецький, В. та Г. Лукомські, Р. Афтаназі, Л. Шиян. Їхні дослідження є вкрай важливими для відновлення резиденції, проте мають узагальнений характер. Тому метою даної статті є пошук, аналіз та систематизація матеріалів, які стосуються опису палацових залів та його мистецьких колекцій, уточнення деталей, що дозволить нам в подальшому відновити інтер'єри у повній відповідності до вимог епохи.

Мета статті – дослідити генезу становлення та розвитку театрального мистецтва як суспільно значущий феномен, як компоненту художньої культури суспільства, що формує світогляд, мислення, інтелект, чуттєво-емоційну сферу та духовність особистості, впливає на соціально-політичні події суспільства; показати роль та місце українського театрального мистецтва у світовому театральному просторі. Основними завданнями даного дослідження є проаналізувати знайдену літературу, інвентарні описи, реєстри та інші матеріали по даній темі та здійснити якомога детальніші описи палацових залів.

Вишневецький палацовий ансамбль був побудований у 30-40 рр. XVIII ст. на замовлення князя Михайла Серватія Вишневецького (1680-1744 рр.), одного з найбільших магнатів в історії Речі Посполитої. Попри бурхливі політичні події кінець XVII – початок XVIII ст. його маєток оцінювали у 14 млн. злотих, а це близько 30 ключів на теренах Волині, Білорусії та Литви. За відносно короткий час

УДК-929
ББК-83-3(4Укр.)

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «ЗАМКИ ТЕРНОПІЛЛЯ»

Наукове видання

Збараж 2022

Національний заповідник "Замки Тернопілля"
вул. Б. Хмельницького 6, м. Збараж Тернопільська обл. 47302
тел. (03550) 2 47 02
e-mail: zapovidnik_zbarazh@ukr.net
Офіційний сайт: <https://zamky.te.ua/>

Макет та верстка:

Тетяна Думська, Зоряна Мазуранчик, Наталія Марціяш Дир

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і достовірність наведених фактів, цитат, власних імен, назв і стилістику тексту.